

LIETUVOS INTEGRACIJOS Į EUROPOS PINIGŲ SĄJUNGĄ VERTINIMAS KAŠTŲ ATŽVILGIU

Rytis Krušinskas, Raminta Benetytė
Kauno technologijos universitetas

Anotacija

2014 m. Lietuva Europos Komisijos Maastrichto konvergencijos vertinimo išvadoje įvertinta kaip tvarios ekonomikos augimo valstybė, atitinkanti nustatytus Maastrichto konvergencijos kriterijus. Būtent todėl Lietuvai leista tapti pilnateise euro zonos šalimi nuo 2015 m. sausio 1 d. Tapdama pilnateise euro zonos šalimi, Lietuva užbaigs galutinę integraciją, bet kartu prisiims naujų finansinių įsipareigojimų, kurie maža ir deficitinio biudžeto valstybei gali turėti papildomų rizikų. Nacionalinės valiutos pakeitimas iš anksto įgalina patirti kaštus, o nauda jaučiama tik praėjus kuriam laikui. Todėl būtina analizuoti euro įvedimo kaštus, siekiant patirti minimaliausias sąnaudas ir gauti maksimaliausia naudą. Euro įvedimo kaštus sudaro vienkartinės euro įvedimo sąnaudos, papildomos įmokos į Tarptautinį Valiutos Fondą, įmokos į Europos Centrinį banką ir įmokos į Europos stabilumo mechanizmą. Galimi euro įvedimo kaštai analizuojami pagal skirtingus scenarijus, remiantis kitų eurą jau įsivedusių valstybių patirtimi, Europos Komisijos vertinimais, Lietuvos Banko atliktais tyrimais ir SLOPOL modeliu. SLOPOL modelis – tai viena iš priemonių, padėjusi Slovėnijoje priimti efektyvias fiskalines priemones tam, kad būtų užtikrintas šalies tvarumas ilgalaikėje perspektyvoje. Išnagrinėjus skirtingus euro įvedimo kaštų scenarijus, realios euro įvedimo sąnaudos siektų nuo 3,17 mlrd. Lt iki 12,82 mlrd. Lt. Sąnaudos išsidėstytų mažiausiai 5 m. laikotarpyje. Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos, įmokos į Europos Centrinį banką būtų finansuojamos iš Lietuvos Banko lėšų, dalis būtų padengta iš Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko. Likusios sąnaudos būtų padengtos, Lietuvai skolinantis tarptautinėje finansų rinkoje 10 m. laikotarpiui. Tokiu atveju, euro įvedimo sąnaudų įtaka Lietuvos valstybės biudžetui būtų juntama minimaliai.

Reikšminiai žodžiai: Europos Pinigų Sąjunga, euras, kaštai, SLOPOL modelis.

Įvadas

Euro zonos sistemoje pinigų politika vykdoma bendrai visos Europos sistemos centrinių bankų mastu, sprendimus priimant Europos Centriniam bankui. Atskiros pavienės valstybės narės turi kur kas mažesnę įtaką ekonomikos stabilizavimo ir augimo tikslų įgyvendinimo priemonėms priimti. Vieni svarbiausi Europos makroekonomikos tikslai – didelis BVP augimo tempas, maža infliacija ir nedarbas, prekybos pusiausvyra, subalansuotas biudžetas. Šiems tikslams įgyvendinti nepakanka vien palankios ekonominės aplinkos tiek Europos, tiek viso likusio pasaulio mastu – būtinos efektyvios fiskalinės ir struktūrinės politikos priemonės. Valstybės, nesugebančios priimti ir vykdyti pačių tinkamiausių priemonių, tarnaujančių makroekonominės šalies aplinkos gerinimui, tvarumo stiprinimui, negali tapti pilnateise euro zonos šalimi. Tokia valstybė negalėtų prisidėti prie pagrindinių euro zonos siektinų tikslų. Lietuva įrodė, kad gali prisidėti prie pagrindinių euro zonos siektinų tikslų įgyvendinimo ir nuo 2015 m. sausio 1 d. oficialiai prisidės prie Europos Pinigų Sąjungos. Tapdama pilnateise euro zonos šalimi, Lietuva užbaigs galutinę integraciją, bet kartu prisiims naujų finansinių įsipareigojimų, kurie gali turėti papildomų rizikų. Siekiant įvertinti situaciją, būtina analizuoti teigiamus ir neigiamus euro įvedimo aspektus, euro įvedimo kaštus, remiantis kitų eurą jau įsivedusių valstybių patirtimi, Europos Komisijos vertinimais, Lietuvos Banko atliktais tyrimais ir SLOPOL modeliu.

Tikslas – įvertinti galimus euro įvedimo kaštus Lietuvoje, integruojantis į Europos Pinigų Sąjungą nuo 2015 m. sausio 1 d.

Objektas – euro įvedimo kaštai Lietuvoje.

Uždaviniai:

1. Įvertinti galimus teigiamus ir neigiamus euro įvedimo aspektus.
2. Pagal skirtingus scenarijus išanalizuoti euro įvedimo kaštus ir jų įtaką Lietuvos valstybės biudžetui.

Metodai: pasitelkta mokslinės literatūros analizė, informacijos grupavimo, lyginimo, detalizavimo ir apibendrinimo metodais. Taikytas Slovėnijos ekonominės politikos ekonometrinis modelis SLOPOL.

Teigiami ir neigiami euro įvedimo aspektai

Pinigų sąjungos kūrimas grindžiamas 1961 m. R. Mundell suformuluota optimalios valiutų erdvės teorija (OVE) (Ganusauskas, 2001). Pagal OVE bendros valiutos teikiama nauda yra didesnė nei prisiimta rizika tik esant tam tikroms sąlygoms (Feldstein, 1997). Visų pirma šalies ekonominis ciklas turi atitikti bendrą euro zonos ekonominį ciklą. Patiriant ekonominį nuosmukį, kai euro zonoje vyksta ekonominis pakilimas, centralizuotai vykdoma pinigų politika yra neefektyvi. Gamybos veiksniai, tokie kaip darbo jėga ir kapitalas, turi būti mobilūs, kadangi tai vienas iš ekonomikos savaiminio susiregulavimo mechanizmų. Jei šalis patiria nuosmukį dėl sumažėjusios paklausos, mobili darbo jėga gali padėti išvengti nedarbo didėjimo. Darbo užmokestis ir kainos turi būti lanksčios, kadangi skatina prekių konkurencingumą, darbo užmokesčio mažėjimą, esant ekonominiam nuosmukiui. Šalies vyriausybė turi turėti tinkamas fiskalines politikos reguliavimo priemones. Euro įvedimas, neturint tinkamų fiskalinių priemonių, ne tik nepadėtų išvengti ekonominio disbalanso, bet dėl mokėjimų į fondus didintų valstybės išlaidas. Dėl prarastos galimybės devalvuoti arba revalvuoti šalies nacionalinę valiutą, paveikti nacionalinių pinigų cirkuliacijos kiekį, pakeisti trumpo laikotarpio palūkanų normas, valstybė neturi patirti ekonominių asimetrinių šokų. Šalies prekyba su kitomis valstybėmis turi būti intensyvi dar iki prisijungimo prie bendros pinigų sąjungos. Tarpusavio prekybos intensyvumą atspindi

šalies užsienio prekybos santykis su BVP. Kuo didesnė prekyba su kitomis šalimis, tuo naudingiau prisijungti prie bendros pinigų sąjungos. Kai užsienio prekyba didėja, prisijungimo prie pinigų sąjungos kaštai mažėja. Būtent todėl, prisijungus prie bendros pinigų sąjungos ne visos valstybės ir ne visais aspektais patiria ekonominę naudą.

Euro įvedimas gali sudaryti sąlygas skolintis mokant mažesnes palūkanų normas esant stabilioms kainoms (EuropeanCentralBank, 2012). Galimybė gyventojams, įmonėms ir valstybei skolintis mažesne kaina įgalintų daugiau vartoti ir investuoti. Nepaisant finansinės krizės, euro zonoje pavyko išlaikyti nedidelius ir stabilius infliacijos lūkesčius bei infliacijos rizikos priedus (EuropeanCommission, 2014). Taipogi euro įvedimas gali sudaryti sąlygas sandorių išlaidų panaikinimui (EuropeanCentralBank, 2012). 1999 m. sausio 1 d., įvedus eurą negrynųjų pinigų pavidalu, buvo panaikintos su užsienio valiutų sandoriais susijusios išlaidos, todėl atsirado galimybė sutaupyti lėšų. Euro zonoje nebeliko išlaidų, susijusių su užsienio valiutų pirkimu ir pardavimu užsienio valiutų rinkose, apsaugojimu nuo nenumatytų valiutų kursų svyravimų, tarptautiniais mokėjimais užsienio valiutomis (už kuriuos buvo imami dideli mokesčiai), kelių valiutų sąskaitų laikymu, dėl ko sunkiau jas valdyti (EuropeanCentralBank, 2012). Tai gali sumažinti išlaidas ir užtikrinti didesnę stabilumą prekybai, kartu didinant integraciją į Europos Sąjungos bendrąją rinką. Išnykus euro ir valiutos keitimo kaštams, gali didėti nacionalinio produkto apimtis. Taip pat gali būti nauda keliaujantiems, į užsienį vykstantiems mokytis ir dirbti žmonėms bei su Europos Sąjungos valstybėmis prekiaujančioms įmonėms. Valiutos pakeitimas turėtų padėti valstybei plėsti prekybos ir finansinius ryšius su kitomis euro zonos valstybėmis, o tai skatintų gyventojų pajamų didėjimą ir užimtumą. Taipogi euro įvedimas gali didinti kainų skaidrumą ir konkurenciją tarp gamintojų euro zonoje, kartu sudarant sąlygas efektyviau skirstyti ir panaudoti euro zonos valstybių išteklius (EuropeanCentralBank, 2012). Didėjant konkurencijai Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje, galima pigiau įsigyti įvairių prekių ir paslaugų, lengviau palyginti kainas visoje euro zonoje, kartu gaunant galimybę pirkti iš pigiausiai siūlančio tiekėjo. Todėl įvedus eurą, dėl padidėjusios konkurencijos turimi ištekliai turėtų būti panaudoti efektyviausiai, kartu skatinant prekybą, palaikant užimtumą bei ekonomikos augimą. J. Frankel, A. Rose (2002) teigimu, prekybos padidėjimas 1 proc. lemia 0,33 proc. BVP padidėjimą, o prekybos srautai tarp šalių, priklausančių bendrai pinigų sąjungai, yra vidutiniškai 100 proc. didesni negu tarp ES šalių, nepriklausančių bendrai pinigų sąjungai. Kaip teigia R. Kuodis (2013), investuotojai labiau yra linkę investuoti ekonomiškai tvaresnėse valstybėse, o euras kaip tik tai ir žymi. Kartu dėl bendrosios valiutos tapusios skaidrios kainos padeda Eurosistemai kontroliuoti infliacijos lygį (European Central Bank, 2012). Nepaisant mažo vidutinio infliacijos lygio euro zonoje 2002-2012 m. laikotarpiu, pagal Balassa - Samuelson efektą (infliacijos augimas šalies viduje) produktyvumo augimas atvirose sektoriuose yra spartesnis negu uždaruose, nes atviri sektoriai pritraukia daugiau technologijoms imlių užsienio investicijų. Dėl didėjančio produktyvumo augantys atlyginimai atvirose ekonomikos sektoriuose sudaro spaudimą jų didėjimui ir uždaruose sektoriuose. Siekiant išlaikyti gaunamą pelną, uždaruose sektoriuose kainos turi didėti (Davulis, 2012). S. Shalder (2005) teigimu, Balassa – Samuelson efektas naujose Europos Sąjungos valstybėse gali infliaciją padidinti 1-2 proc., jei jos dalyvauja antrajame valiutų kurso mechanizme. Taip pat euro įvedimas gali suvaržyti nacionalinio centrinio banko laisves, kartu sukeldamas gyventojų neigiamą požiūrį bendros valiutos naudojimo atžvilgiu. Euro įvedimas įpareigoja šalį mokėti į papildomus fondus, siekiant gelbėti finansinių problemų turinčias valstybes.

Apibendrinant galima teigti, kad euro įvedimo nauda ne visada yra didesnė nei prisiimami įsipareigojimai. Jeigu šalies ekonominis ciklas neatitinka bendro euro zonos ekonominio ciklo, gamybos veiksniai, darbo jėga ir kapitalas nėra mobilūs, darbo užmokestis ir kainos nėra lanksčios, o šalies vyriausybė neturi tinkamų fiskalinės politikos reguliavimo priemonių, euro įvedimas nėra šaliai naudingas. Įmokos į Europos stabilumo mechanizmą, Europos Centrinį banką, galimai padidėjusi infliacija, prarastos Nacionalinio centrinio banko savarankiškos teisės neatspirks, nors ir mažės skolinimosi kaštai, išnyks valiutos keitimo kaštai, sumažės sandorių kaštai, didės kainų skaidrumas, o kartu ir prekybos apimtys. Euro įvedimo naudą lemia ir patiriami kaštai, keičiant valiutą. Siekiant kuo didesnės teigiamos valiutos pakeitimo naudos, būtina analizuoti euro įvedimo kaštus Lietuvoje.

SLOPOL modelio taikymas, prognozuojant Lietuvos realų BVP rodiklį 2014 m.

Slovėnija, nuo 2007 m. sausio 1 d. pajėgusi prisijungti prie euro zonos, kruopščiai ruošėsi euro įvedimui. Viena iš priemonių, padėjusi priimti efektyvias fiskalines priemones tam, kad būtų užtikrintas šalies tvarumas ilgalaikėje perspektyvoje, buvo SLOPOL makroekonominis modelis. Modelis apima Keinsio ir klasicizmo elementus (Weyerstrass, Neck, 2007). Pagal modelį ypatingai svarbūs yra darbo rinkos ir prekių judėjimo pokyčius lemiantys veiksniai. Pagal annanijos makroekonominį modelį SLOPOL analizuojami ekonomikos tvarumą įtakojantys makroekonominiai veiksniai, tokie kaip valdžios sektoriaus realios vartojimo išlaidos, valdžios sektoriaus nominalios vartojimo išlaidos, BVP defliatorius, vidutinis bruto realus darbo užmokestis, vidutinis bruto nominalus darbo užmokestis, nominali einamoji sąskaita, einamoji sąskaita prireiktais nuo nominalaus BVP, realus eksportas, realus importas, nominalus BVP, realus BVP, realus BVP praėjusio laikotarpio, metinis realus BVP augimo tempas, nedarbas tūkstančiui žmonių, darbo jėga tūkstančiui žmonių, užimtumas tūkstančiui žmonių, nedarbo lygis procentais, vartotojų kainų indekso infliacija procentais, vartotojų kainų indeksas to meto, vartotojų kainų indeksas praėjusio laikotarpio. Analizuojama šių rodiklių kitimo dinamika, siekiant identifikuoti kitimo tendą ir pagrindinius tokį kitimą įtakojančius veiksnius.

Pagal SLOPOL modelį prognozuoti realų BVP galima:

$$\log_{10} (GDPR (BVP_{2014 m.}) / GDPR (BVP_{2013 m.})) = -0.839136 + 0.648102 * \log_{10} (EMP (Užimtumas_{2013 m. IV kev.}) + (1 - 0.648102) * \log_{10} (CAPR (Akcinis įmonių kapitalas_{2013 m. IV kev.})) + 0.004365 * TIME (Prognozuojamas laikotarpis ketvirčiais)) \quad 1$$

čia R^2 (Determinacijos koeficientas) = 0,986289,

DW (Durbino-Vatsono statistika) = 0,801470; kurie rodo, kad tarp realaus BVP 2014 m. ir realaus BVP 2013 m., užimtumo 2013 m., akcinio įmonių kapitalo 2013 m. ryšys yra stiprus, o skirtingų stebėjimų liekamosios paklaidos koreliuoja tarpusavyje.

Euro įvedimo kaštai pagal skirtingus scenarijus

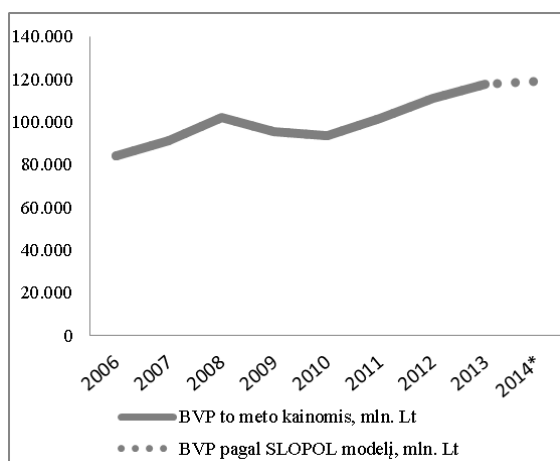
1 lentelėje pateikta euro įvedimo sąnaudos pagal skirtingus scenarijus. Vienkartines euro įvedimo sąnaudas sudaro išlaidos gryniesiems pinigams pagaminti ir pakeisti, informacinėms, mokėjimo ir apskaitos sistemoms pertvarkyti, visuomenės informavimo apie euro įvedimą kampanijai vykdyti. Europos Komisijos (EK) vertinimu, valdžios ir privačiojo sektorių vienkartinės euro įvedimo išlaidos vidutiniškai sudaro apie 0,5 proc. BVP (Lietuvos Bankas, 2013). Faktinės vienkartinės euro įvedimo išlaidos įvairiose šalyse sudarė 0,3–0,8 proc. BVP.

1 lentelė. Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos pagal skirtingus scenarijus (Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos Banką (LB) (2013))

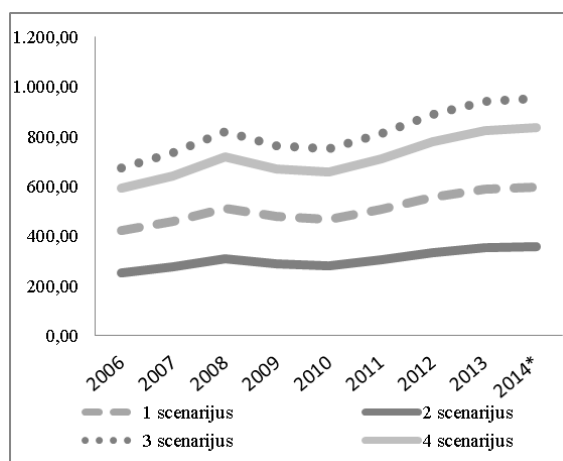
Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos:		
1 scenarijus	EK vertinimas, 0,5 % BVP	Išlaidos gryniesiems pinigams pagaminti, pakeisti, informacinėms, mokėjimo ir apskaitos sistemoms pertvarkyti, visuomenės apie euro įvedimą kampanijai vykdyti: euro seminarams, eurobusui, vaizdo reportažams, renginiams bibliotekose, lankstinukams, mobiliajam euro gidui.
2 scenarijus	Minimalios sąnaudos, 0,3 % BVP	
3 scenarijus	Maksimalios sąnaudos, 0,8 % BVP	
4 scenarijus	LB vertinimas, 0,7 % BVP	

Trečdalį visų sąnaudų (0,1–0,3 proc. BVP) patiria bankų sektorius. Iš nebankinių įmonių daugiausia išlaidų patiria mažmeninė prekyba ir paslaugų sektorius. Vienkartinės euro įvedimo bendrosios išlaidos Lietuvoje galėtų sudaryti iki 0,7 proc. BVP. Daugiau nei pusė sąnaudų susiję su informacinių technologijų paruošimu.

1 paveiksle pateikta realaus BVP dinamika 2006-2014 m. laikotarpiu, darant prielaidą, kad 2014 m. realų BVP sudarys pagal SLOPOL modelį išprognozuotas realaus BVP dydis (119,07 mlrd. Lt). Nepaisant skirtingų euro įvedimo sąnaudų scenarijų, ruošiantis pakeisti nacionalinę valiutą euru nuo 2015 m. sausio 1 d., sąnaudos būtų didesnės nei euras būtų buvęs įvestas nuo 2007 m. sausio 1 d. Belieka tik analizuoti, pagal kurį scenarijų euro įvedimo sąnaudos būtų mažiausios, didžiausios ir realiausios.

1 pav. Lietuvos realaus BVP dinamika 2006-2014 m., mln. Lt (Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos Statistikos departamentą, Eurostat ir SLOPOL modelį (2014))

2 pav. Vienkartinė euro įvedimo sąnaudų dinamika Lietuvoje pagal skirtingus scenarijus 2006-2014 m., mln. Lt (Šaltinis: sudaryta autorių pagal LB (2013))

Vidutiniškai 2006-2014 m. laikotarpiu pagal Europos Komisijos vertinimą vienkartinės euro įvedimo sąnaudos Lietuvoje sudarytų 508,52 mln. Lt, pagal LB vertinimą 711,93 mln. Lt, minimalios sąnaudos siektų 305,11 mln. Lt, maksimalios – 813,63 mln. Lt (žr. 2pav.). 2014 m., ruošiantis euro įvedimui nuo 2015 m. sausio 1 d., lyginant su 2006 m., kai taip pat buvo ruošiamasi euro įvedimui, valiutos keitimo sąnaudos dėl didėjančio realaus BVP didesnės, atitinkamai pagal Europos Komisijos vertinimą 174,11 mln. Lt, Lietuvos Banką 243,75

mln., pagal mažiausių sąnaudų scenarijų 104,47 mln. Lt, didžiausių sąnaudų scenarijų 278,57 mln. Lt. Optimaliausias euro įvedimo laikotarpis būtų buvęs iki 2010 m. Euro įvedimo sąnaudos iki 2010 m. būtų buvusios mažesnės nei 2006-2014 m. euro įvedimo sąnaudų vidurkis.

2 lentelėje yra pateikta vienkartinės euro įvedimo sąnaudos pagal skirtingus scenarijus, jeigu Lietuva būtų eurą įsivedusi dar nuo 2007 m. sausio 1 d. Tiek 2006 m., tiek 2014 m. mažiausios euro įvedimo sąnaudos būtų pagal 2 scenarijų, kai remiamasi mažiausias sąnaudas patyrusių šalių patirtimi, atitinkamai euro įvedimo sąnaudos 2006 m. būtų 252,76 mln. Lt, o 2014 m. 357,22 mln. Lt. Dėl padidėjusio realaus BVP 2014 m. euro įvedimo sąnaudos būtų 104,46 mln. didesnės nei 2006 m. Didžiausios vienkartinės euro įvedimo sąnaudos būtų pagal 3 scenarijų, kai remiamasi didžiausias sąnaudas patyrusių šalių patirtimi. Pagal šį scenarijų euro įvedimo sąnaudos būtų 2,67 karto didesnės nei pagal pirmą scenarijų. 2014 m. euro įvedimas kainuotų 278,57 mln. brangiau nei 2006 m. Vidutinės euro įvedimo sąnaudos Lietuvoje būtų, remiantis 1 scenarijumi, kai imamas vidutinis visų eurą įsivedusių šalių euro įvedimo sąnaudų vidurkis. Realiausias vienkartinį euro įvedimo sąnaudų scenarijus Lietuvoje būtų pagal 4 scenarijų, remiantis Lietuvos Banko atliktu Euro įvedimo Lietuvoje 2015 m. kiekybiniu poveikio šalies ekonomikai vertinimu.

2 lentelė. Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos Lietuvoje pagal skirtingus scenarijus 2006 m. ir 2014 m., mln. Lt
(Šaltinis: sudaryta autorių pagal LB (2013) ir Weyerstrass, Neck (2007))

Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos	Scenarijai	Metai		
		2006 m.	2014 m.	Pokytis, Lt
Mažiausios sąnaudos	2 scenarijus	252,76	357,22	104,46
Vidutinės sąnaudos	1 scenarijus	421,26	595,37	174,11
Didžiausios sąnaudos	3 scenarijus	674,02	952,59	278,57
Realiausios sąnaudos	4 scenarijus	589,77	833,52	243,75

Lietuvos finansiniai santykiai su Tarptautiniu Valiutos Fondu (TVF) ir narystė euro zonoje tiesiogiai nėra susiję, tačiau prisijungus prie euro zonos, Tarptautinis Valiutos Fondas gali paprašyti prisidėti prie jo finansinės paramos operacijų finansavimo (Lietuvos Bankas, 2013). Prisijungimas prie euro zonos paspartintų Lietuvos finansinio statuso Tarptautiniame Valiutos Fonde peržiūrėjimą. Taip įvyko Estijoje, kuri buvo pakviesta prisijungti prie Finansinių operacijų plano nuo 2012 m. spalio 1 d. 3 lentelėje yra pateikta galimos Lietuvos įmokos į Tarptautinį Valiutos Fondą. 2013 m. pirmąjį ketvirtį Estijos įmokos sudarė 10 proc. šios šalies kvotos, kadangi buvo suteikta Tarptautinio Valiutos Fondo lengvata. Darant prielaidą, kad Lietuvai taip pat bus suteikta lengvata ir įmokos sieks 10 proc. šalies kvotos - tai sudarytų 174 mln. Lt. Priešingu atveju, nesuteikiant lengvatos, įmokos siektų 34 proc. šalies kvotos ir tai sudarytų 592 mln. Lt.

3 lentelė. Galimos Lietuvos įmokos į Tarptautinį Valiutos Fondą (Šaltinis: sudaryta autorių pagal LB (2013))

Galimos įmokos į TVF	Įmokos į TVF, mln. LTL
Lietuvos apmokėta grynoji pozicija TVF (0,02 proc. Lietuvos kvotos)	0,12
Galima grynoji pozicija, Lietuvai įstojus į euro zoną:	
10 proc. Lietuvos kvotos	174
34 proc. Lietuvos kvotos	592

Lietuvai tapus euro zonos nare, Lietuvos Bankas turės sumokėti pagrindinę dalį nustatytos įmokos į Europos Centrinio Banko kapitalą, taip pat įmokėti turimai Europos Centriniam Banke kapitalo daliai proporcingą sumą į Europos Centrinio Banko rezervus ir atidėjinius bei užsienio atsargas (Lietuvos Bankas, 2013). 4 lentelėje pateikta Lietuvos Banko įsipareigojimai Europos Centriniam Bankui: įmokos į kapitalą, rezervus ir atidėjinius bei užsienio atsargas. Viso Lietuvos įsipareigojimai Europos Centriniam Bankui sudarytų 1 603,74 mln. Lt arba 464,48 mln. EUR. Iš šių įmokų pagrindinė dalis į Europos Centrinio Banko kapitalą sudarytų 153,74 mln. Lt arba 44,53 mln. EUR. Visų įmokų dalis į Europos Centrinio Banko rezervus ir atidėjinius sudarytų 570,0 mln. Lt arba 165,08 mln. EUR. Dalis į Europos Centrinio Banko užsienio atsargas sudarytų 880,0 mln. Lt arba 254,87 mln. EUR. Lietuvos Bankas jau yra įnešęs 5,74 mln. Lt arba 1,66 mln. eurų. Įmokos būtų finansuojamos Lietuvos Banko turimu turtu, atitinkamai pakeičiant nedidelės jo dalies formą, ir liktųjo balanse.

4 lentelė. Lietuvos įmokos į Europos Centrinį Banką (Šaltinis: sudaryta autorių pagal LB (2013))

Įmokos į ECB	Įmokos į ECB, mln. Lt	Struktūra, proc.
Pagrindinė dalis į ECB kapitalą	153,74	9,6
Dalis į ECB rezervus ir atidėjinius	570,00	35,5
Dalis į ECB užsienio atsargas	880,00	54,9
Viso	1,603,74	100

Be vienkartinį euro įvedimo sąnaudų, galimų įmokų į Tarptautinį Valiutos Fondą ir Europos Centrinį Banką, Lietuva tapusi euro zonos šalimi, turės papildomai įmokėti ir į Europos stabilumo mechanizmą (ESM). Tai yra 18 euro zonos šalių fondas, kurio vertė 700 milijardų eurų. Kiekviena iš 18 eurą įsivedusių šalių ir vėliau prie euro zonos prisijungusiančios šalys įsipareigoja į fondą įnešti tam tikrą dalį kapitalo, priklausomai nuo šalies BVP. Europos stabilumo mechanizmas sukurtas tam, kad galėtų skolinti su finansinėmis problemomis susidūrusioms šalims, supirkdamas trumpo laikotarpio valstybės obligacijas.

5 lentelėje yra pateikta Lietuvos kaip devynioliktosios euro zonos narės įsipareigojimais Europos stabilumo mechanizmui. Lietuva turėtų įmokėti į Europos stabilumo mechanizmo apmokėtąjį kapitalą 1 035,84 mln. Lt arba 300 mln. EUR. Lietuva finansinę įmoką turėtų pervesti per 5 m. po 207,17 mln. Lt arba 60,0 mln. EUR 2015–2019 m.. Tai sudarytų apie 0,1 proc. prognozuojamo BVP 2015–2019 m. Lietuva taip pat įsipareigojotų papildyti Europos stabilumo mechanizmo kapitalą daugiausia dar 8 632,0 mln. Lt arba 2 500 mln. EUR pagal pareikalavimą. Bendra euro zonos šalių įsipareigojimų papildyti Europos stabilumo mechanizmo kapitalą suma – 6 200 mln. EUR. Europos stabilumo mechanizmo apmokėtąjį kapitalą reikėtų papildyti, jeigu Europos stabilumo mechanizmas patirtų nuostolių, o šio kapitalo ir Europos stabilumo mechanizmo skolinimo pajėgumų 500 000 mln. eurų santykis taptų mažesnis nei 15 proc.

5 lentelė. Lietuvos įmokos į Europos stabilumo mechanizmą (Šaltinis: sudaryta autorių pagal LB (2013))

Įmokos į ESM	Įmokos į ESM, mln. Lt
Pagrindinė įmokų dalis į ESM	1 035,84
Bendra viso pagrindinio kapitalo suma ESM	
Papildomos įmokos į ESM	8 632,00
Bendra visų papildomų įnašų suma į ESM	
Viso Lietuvos įmokos į ESM	9 667,84

6 lentelėje pateikta visos galimos euro įvedimo nuo 2015 m. sausio 1 d. sąnaudos Lietuvoje pagal tris skirtingus scenarijus: geriausią, realiausią ir blogiausią. Geriausias scenarijus apima mažiausias vienkartinės euro įvedimo sąnaudas (remiantis mažiausias sąnaudas patyrusių šalių patirtimi), galimas įmokas į Tarptautinį Valiutos Fondą su lengvata, visas galimas įmokas į Europos Centrinį Banką ir įmokas į Europos stabilumo mechanizmą be papildomų įmokų, darant prielaidą, kad euro zonos šalys nesusidurs su rimtomis finansinėmis problemomis. Realiausias scenarijus nuo geriausio scenarijaus skiriasi tuo, kad vienkartinės euro įvedimo sąnaudos įvertintos ne pagal mažiausias sąnaudas patyrusių šalių patirtį, bet pagal Lietuvos Banko vienkartinį euro įvedimo sąnaudų prognozę, pritaikytą konkrečiai Lietuvos atvejui. Blogiausias scenarijus pagrįstas tuo, kad imamos didžiausias sąnaudas patyrusių šalių atvejais, netaikoma Tarptautinio Valiutos Fondo lengvata ir įtraukiamos papildomos įmokos į Europos stabilumo mechanizmą, darant prielaidą, kad reikės ateityje gelbėti finansinių sunkumų turinčias valstybes.

6 lentelė. Visos euro įvedimo sąnaudos Lietuvoje pagal skirtingus scenarijus, mln. Lt (Šaltinis: sudaryta autorių pagal LB (2013))

Geriausias scenarijus:	Realiausias scenarijus:	Blogiausias scenarijus:
<i>Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos</i>		
Mažiausios sąnaudos	Realiausios sąnaudos	Didžiausios sąnaudos
357,22	833,51	952,59
<i>Įmokos į Tarptautinį Valiutos Fondą</i>		
Su lengvata	Su lengvata	Be lengvatos
174,00	174,00	592,00
<i>Įmokos į Europos Centrinį Banką</i>		
1 603,74		
<i>Įmokos į Europos stabilumo mechanizmą</i>		
Be papildomų įmokų	Be papildomų įmokų	Su papildomomis įmokomis
1 035,84	1 035,84	9 667,84
VISO SĄNAUDŲ		
3 170,80	3 647, 10	12 816,17

2013 m. Lietuvos valstybės biudžetas sudarė tik 25,17 mlrd. Lt, todėl euro įvedimo sąnaudos atrodytų labai didelės, galinčios siekti net 50,9 proc. biudžeto. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad euro įvedimo sąnaudos išsidėstytų mažiausiai 5 m. laikotarpyje. Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos, įmokos į Europos Centrinį banką būtų finansuojamos iš Lietuvos Banko lėšų, dalis būtų padengta iš Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko. Likusios sąnaudos būtų padengtos, Lietuvai skolinantis tarptautinėje finansų rinkoje 10 m. laikotarpiui. Remiantis Lietuvos Banko (2013) prognozuojamais kaštais už skolinimąsi euro įvedimo kaštams padengti, šie skolinimosi kaštai sudarytų nuo 12,76 mln. Lt (pagal geriausią euro įvedimo sąnaudų scenarijų) iki 306,22 mln. Lt (pagal blogiausią euro įvedimo sąnaudų scenarijų). Skolinimosi kaina 1 m. sudarytų nuo 1,28

mln. Lt iki 30,6 mln. Lt arba nuo 0,005 proc. iki 0,1 proc. valstybės biudžeto. Tokiu atveju, euro įvedimo sąnaudų įtaka Lietuvos ekonomikai būtų juntama labai minimaliai. Minimali skolinimosi kaina dėl euro įvedimo prilygtų kitoms gautinoms sumoms valstybės biudžeto pajamų plane, o maksimalios – pajamoms už atsitiktines paslaugas.

Išvados

1. Jeigu šalies ekonominis ciklas neatitinka bendro euro zonos ekonominio ciklo, gamybos veiksniai, darbo jėga ir kapitalas nėra mobilūs, darbo užmokestis ir kainos nėra lanksčios, o šalies vyriausybė neturi tinkamų fiskalinės politikos reguliavimo priemonių, euro įvedimas nėra šaliai labai naudingas. Tokiu atveju, nors ir mažes skolinimosi kaštai, išnyks valiutos keitimo kaštai, sumažės sandorių kaštai, didės kainų skaidrumas, o kartu ir prekybos apimtys, įmokos į Europos stabilumo mechanizmą, Europos Centrinį banką, galimai padidėjusi infliacija, prarastos Nacionalinio centrinio banko savarankiškos teisės neatsipirks.

2. Išanalizavus galimus euro įvedimo kaštus Lietuvoje, galima daryti išvadą, kad kaštai nebus vienareikšmiai, kadangi juos įtakoja daugelis veiksnių. Kaštai yra skirtingų tipų. Kaštai gali būti vertinami iš skirtingų pozicijų, priimant tam tikras prielaidas, remiantis skirtingų eurą įsivedusių šalių patirtimi, todėl nėra įmanoma pasakyti, kokie bus faktiniai euro įvedimo kaštai.

3. Išanalizavus skirtingus scenarijus, realios euro įvedimo sąnaudos siektų nuo 3,17 mlrd. Lt iki 12,82 mlrd. Lt. Sąnaudos išsidėstytų mažiausiai 5 m. laikotarpyje. Vienkartinės euro įvedimo sąnaudos, įmokos į Europos Centrinį banką būtų finansuojamos iš Lietuvos Banko lėšų, dalis būtų padengta iš Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko. Likusios sąnaudos būtų padengtos, Lietuvai skolinantis tarptautinėje finansų rinkoje 10 m. laikotarpiui. Tokiu atveju, euro įvedimo sąnaudų įtaka Lietuvos valstybės biudžetui ir būtų juntama minimaliai.

Literatūra

1. DAVULIS, G. 2012. Europos pinigų sąjunga: ikūrimas, privalumai, šiuolaikinės problemos. *Societal Innovations for Global Growth*, no. 1(1), p. 479-496.
2. European Central Bank. 2012. *Monetary and Fiscal Policy Integrations in a Monetary Union* [interaktyvus]. Prieiga per <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/art1_mb201207en_pp51-64en.pdf?88309a60e4f15ff8e92dce030988aa22>
3. European Commission 2014. *Economic and Financial Affairs* [interaktyvus]. Prieiga per <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/index_en.htm>.
4. FELDSTEIN, M. 1997. The Political Economy of the European Economic and Monetary Union. Political Sources of an Economic Liability. *Journal of Economic Perspectives*, 1997, vol. 11, no. 4, p. 23-42.
5. FRANKEL, J.; ROSE, A. 2002. An Estimate of the Effect of Common Currencies on Trade and Income. *Quarterly Journal of Economics*, 2002, vol. 117, p. 437-466.
6. GANUSAUSKAS, T. 2001. Narystės ekonominėje ir pinigų sąjungoje kriterijų vaidmuo Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą. *P pinigų studijos*, 2001, Nr. 1.
7. KUODIS 2013. Ekspertai: santykiai su Estija po euro įvedimo gali būti nebe tie [interaktyvus]. Prieiga per <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-01-01-ekspertai-santykiai-su-estija-po-euro-ivedimo-gali-buti-nebe-tie/55497/print>>.
8. Lietuvos Bankas 2013. Euro įvedimo Lietuvoje 2015 m. kiekybinio poveikio šalies ekonomikai vertinimas. *Teminių straipsnių serija*, 2013, Nr.1.
9. SHALDER, S. 2005. Adopting the Euro in Central Europe, Challenges of the Next Step in European Integration. *Occasional Paper*, 2005, no. 234.
10. WEYERSTRASS, K.; NECK, R. 2007. SLOPOL6: A Macro-econometric Model for Slovenia. *International Business & Economics Research Journal*, 2007, vol. 6, no. 11.

ASSESSMENT OF LITHUANIA INTEGRATION INTO THE EUROPEAN MONETARY UNION OF THE COST-EFFECTIVE

Rytis Krušinskas, Raminta Benetytė
Kaunas University of Technology

Summary

The Treaty on the Functioning of the European Union provides that all Member States of the European Union shall harmonize their economic and exchange rate policies, conduct an appropriate fiscal policy, and join the euro area once they fulfill the conditions for the adoption of the single currency set out in the Treaty. The European Union institutions assess the economic convergence with the euro area of a country which is preparing to adopt the euro and its eligibility for the changeover to the single currency of the European Union. In the 1st of May, 2004, when Lithuania became an official member of the European Union, automatically goal was set to abandon the national currency and become a full member of the euro zone, when Lithuania meet the convergence criteria. The first attempt to join the euro zone has been since 1st of January, 2007, but Lithuania met only three if the four convergence criteria. When inflation exceeded the convergence criteria by 0.1 percent, the European Commission's report on Lithuania's accession to the euro zone was negative. Unsuccessful attempts to join the euro zone shows that Lithuania's integration into the European Monetary Union is not properly analyzed topic in Lithuania, therefore for achieving the final success of the integration into European Monetary Union since 1st of January, 2015 the identification and assessment of integration problems and prospects extremely important. So the basic aim of the article is to assess the costs of Lithuania fully integrate into the European Monetary Union since 1st of January, 2015 by simulating the most favorable economic environment adoption of the euro. The object is the costs of Lithuania's integration into the European Monetary Union. And the tasks are to analyze the positive and negative aspects in order to join into the European Monetary Union and to assess the costs of Lithuania's integration into the European Monetary Union.

Key words: European Monetary Union, euro, cost, SLOPOL model.